

Schmidt Ildikó

Kétnyelvű gyermekek beszéde mint az élőnyelv egy változata

1. Bevezetés

A nyelvtanítás egy speciális területe a két- (és több-)nyelvű gyermekek nyelvi fejlesztése. A különféle nyelvek egymás melletti, párhuzamos működése sajátos jelenségeket hoz létre, amelyek vizsgálata közelebb vihet minket a nyelvelsajátítás és a nyelvtanulás között húzódó összefüggések feltárásához. A nyelvelsajátítás és a nyelvtanulás összefonódásának viszonylatában az élőnyelvhez kapcsolódó beszédmódok feltérképezése komoly szerephez juthat, különösképpen, ha egynyelvű beszélők mellett többnyelvűek nyelvi produkcióját is bevonjuk a vizsgálatba. Vagyis az élőnyelv jellemzői egyfelől az egynyelvű beszélők nyelvhasználatának leírásával ragadhatók meg; másfelől viszont az így kapott képet a kétnyelvű beszélők nyelvhasználati sajátosságaival való összevetés árnyaltabbá teheti. Az így kapott eredmények a nyelvtanítás során hasznosíthatók a szakmódszertani megközelítések alakításában és a tananyag-fejlesztésben. A vizsgálatban magyar-német kétnyelvű gyermekek magyar beszédét vizsgálom és vetem össze magyar egynyelvű gyermekekével.

A kutatás empirikus részét két korpusz adja, amelyet a Korpusznyelvészeti és Szakmódszertani Munkacsoport (*KorSzak*) hozott létre, és bővít tovább folyamatosan. A csoport elsődleges célja az volt, hogy az empirikus nyelvészeti kutatások eredményeit és a MID-módszertani fejlesztéseket összekapcsolja (Baumann et al., 2020, Vermeki, 2021). A korpuszépítés elméleti kerete az első nyelvi beszélők nyelvi tapasztalaira épít, amelyek alapján került kialakításra a gyermeknyelvi korpusz szerkezete (Hoey, 2005, 194. o.). A KorSzak gyermeknyelvi korpusza 2020-ban egynyelvű gyermekektől gyűjtött adatokkal indult (lásd még Baumann et al., 2020). 2021-ben egy alkorpusz kialakítása indult el kétnyelvű tanulóktól származó nyelvi anyaggal.

Az egynyelvű és a kétnyelvű gyermekektől származó beszélt nyelvi adatokat szinkron módon vettük fel. Ez azt jelenti, hogy valamennyi beszélgetőpár egy gondolatétkép alapján beszélgetett. A gondolatétképet a korpuszszerkesztő kutatók állították össze, majd tesztelték gyermekcsoportokban annak érdekében, hogy a felvett nyelvi adatok tematikusan egyezzenek. Ebből fakadóan a felvételek tartalmilag megfelelnek egymásnak, így jól összevethető a két alcsoport egymással. A témák a mindennapi élethez kapcsolódó területeket érintenek, nem igényelnek speciális szókészletet. A magyar–német kétnyelvű gyermekek egymással beszélgettek, tudták egymásról, hogy a másikuk mindkét nyelvet ismeri. A felvételek során viszont főként magyar nyelven beszéltek, amely abból fakadt, hogy a gondolatétképek magyar nyelvűek voltak. Nem volt kérdés felőlük, hogy magyarul beszéljenek, így a felvételek során vannak részek, amikor német nyelven is szerepelnek szavak, rövidebb kifejezések és mondategységek. Valamennyi felvételen párbeszédessé szöveg hallható két gyermek között, felnőttek egyáltalán nem szerepelnek. Így gyermekek között szerveződő, dialogikus nyelvi szöveget kapunk, amely egyrészt vizsgálható hagyományos korpuszelemző módszerekkel (vö. Jones – Waller, 2015); másrészt a párbeszédessé forma alkalmas interaktív narratív elemzésre is (Georgakopoulou, 2006, Perrino, 2015, 140. o., Schmidt 2022), vagy akár a narratívákban megjelenő kistörténetekként (smallstory) is leírhatók és értelmezhetők (Georgakopoulou, 2006).

Az adatközlő gyermekek mind 12 és 14 éves életkor között vannak, hatodik, hetedik vagy nyolcadik osztályba járnak, Magyarországon élnek. A kétnyelvűek kisgyermekkorukban, az elsődleges nyelvi szocializációjuk során nyelvsajátítás útján jutottak mindkét nyelvhez, majd intézményes keretek közt kezdték el a nyelvekhez kapcsolódó literációs készségek tanulását. A kutatás középpontjában a beszélt nyelvi performanciájuk áll, az írott nyelvhez kapcsolódó kompetenciák – szövegalkotás és szövegértés – nem képezik tárgyát jelen vizsgálatnak.

A kétnyelvű gyermekektől származó magyar nyelvű korpuszban található beszélt nyelvi adatokon keresztül jellemzem a nyelvhasználatukat az alábbi paraméterek és a köztes nyelv jelenlétére utaló sajátosságok mentén: (1) nyelvi kifejezőkészség, (2) a nyelvi megformáltság, (3) az akcentualizáltság mértéke és (4) a direkt nyelvi transferek. A vizsgálati szempontok alapján kapott eredményeket vetem össze magyar egynyelvű gyermekek beszédével a már említett korpusz szövegének segítségével. A két csoport nyelvhasználati jellemzőinek összehasonlításából kiindulva elemzek néhány olyan jelenséget, amelyek megfontolásra érdemesek a magyarnyelv-tanításban.

2. Módszerek

A korpuszban szereplő szövegek két változatban találhatók meg: a párbeszédfelvételek hangzó anyagként és leirat formájában. Az elemzés során a korpuszban szereplő szövegeket e két változat alapján vizsgáltam. Egyrészt a dialógikus szövegek leiratát elemeztem, másrészt a felvételeken a beszéd hangzó jegyeit írtam le. Az elemzés szemléletében két irányt követ: egyfelől a hagyományos nyelveírási szempontokat használja, vagyis lexikai és grammatikai egységek használati sajátosságait írja le korpusznyelvészeti alapelvek alapján. A korpuszban szereplő nyelvi egységek keresésével, ami alapján hatékonyan összevethetők az egynyelvű és kétnyelvű gyermekek nyelvhasználata. Másfelől pedig a kétnyelvűek beszédmódjában a két nyelv megjelenési formáit és egymásra hatását keresi. Az eredmények olvasása során felmerülhet az olvasóban, hogy itt gyakorlatilag hibaelemzés történik, amelynek megítélése alapvetően szemléletbeli kérdés. A kétnyelvű tanulók beszédmódjában megfigyelhetők az egynyelvű társaikétól eltérő jegyek, amelyek rendszerszerű felépítettséget mutatnak. Jelen írás ezt a jelenséget beszédmódbeli sajátosságnak tekinti, és nem hibának.

3. Eredmények

Az eredmények négy nagyobb egységbe sorolhatóak.

(1) A nyelvi kifejezőkészség vonatkozásában látható, hogy vannak olyan gyermekek, akiknek a beszédmódja az egynyelvű beszélőkkel megegyező módon szerveződik. Nem figyelhető meg különbség a nyelvi egységek, a kommunikációjuk hangzó jegyei és a használt nyelvi formák vonatkozásában. Esetükben a beszélt nyelv tekintetében az egynyelvűekkel megegyező a kommunikációs hatékonyság. Mindamellet fontos megjegyezni, hogy az írásbeli kifejezőmódjukat nem vizsgáltuk, amely területen lehetséges nagyobb eltérés az egynyelvű beszélőkhöz képest (Bartha, 1999, 34. o.). Más gyermekeknél viszont eltérések mutatkoznak a nyelvi kifejezőkészség vonatkozásában bizonyos nyelvi elemek használatakor, de még ez sem befolyásolja a kommunikációs hatékonyságot. Ez leginkább abban mutatkozik meg, hogy a felvételeken elakadás nélkül értelmezték egymás megnyilvánulásait, folyamatos volt a kommunikáció. Nem volt érzékelhető nehézkes diskurzusszerveződés, spirálisan szerveződő beszédmód, amely jellemzően a köztes nyelv bizonyos területeinek a működési módjára utal (vö. Schmidt, 2022).

(2) A nyelvi megformáltság terén megjelennek eltérések morfológiai (toldalékolási) és szintaktikai (egyeztetési) szinten egyaránt. A morfológiai szabályok eltérésében jellemzően azokon a pontokon érzékelhető eltérés, ahol a szabályszerűség és a hangzó jegyek között feszültség keletkezik abból fakadóan, hogy nem hallható jól a különbség. Ebben az első esetben az egyéni használatot a

két forma közötti ingadozás jellemzi, és mint ebben a példában, akár egy megnyilatkozáson belül is tetten érhető.

*De hát hogyha így rangsorrendbe kéne tenni, akkor igazából **szülőim**, **nagyszüleim**, unokatesóim, és szerintem így ennyi.*

*Építettünk homokvárakat, ööö rákokkal játszottunk, és ott is igazából az unokatesóimmal mentem oda, meg a **szüleimmel** és a **nagyszülőimmel**.*

A másik jellemző eltérés a tulajdonnevek használatakor a helyhatározóragok esetében az általánosítás jelensége. Itt a mennyiségi értelemben többet használt ragok uralják a beszélő választását, még azoknál a szavaknál is, amelyeket gyakran használnak, mint például az a lány, aki a családjával rendszeresen utazik Oroszországba, így nyilván nem egy hirtelen megjelenő szokatlan nyelvi elem megjelenése okozza a zavart. Vagy a másik példát véve a *föld* szó előfordulása gyakori, éppen ezért a helyhatározóragos alak is ismert *földön* vagy a *Földön* változatban.

*Én Oroszországban voltam, **Szentpétervárbán** [Szentpéterváron].*

*Én apukámmal, meg tesómmal mentünk hármásban a **Thaiföldbe** [Thaiföldre]. Te kivel voltál?*

A tulajdonnevek a nemzetiséget jelölő melléknévi alakokkal való felcserélés is tipikusnak mondható, különösképpen az osztrák szó esetében. Itt nem a beszélt nyelv azon jelensége figyelhető meg, hogy a *németbe* [Németországba] vagy *olaszba* [Olaszországba] kifejezések mint utazási célország megnevezése szerepelnek. Sokkal inkább az, hogy német nyelven *Österreich* Ausztriát jelent, és ebből a tulajdonnévi alakból fakad az osztrák mint ország megnevezés.

*Kitsburgbe, **osztrákban** [Ausztriába].*

Túláltalánosítás jelensége látható az alábbi két esetben, az egyik a napokhoz kapcsolódó időhatározó rag használatát, a másik pedig a többes számét érinti. A hét első hat napjánál időhatározói funkcióban szerepel az időhatározó rag [hétfő –

hétfőn], viszont a *vasárnap* esetében ez nem így van. A beszélő azonban használta a ragot, amelynek oka szintén a túláltalánosítás.

Vasárnapon [vasárnap]megyünk amúgy általában ebédre hozzájuk.

A magyar nyelvben számok után egyes számú alak következnek. Ez a német nyelvben nem így van, ott többes számú alak következnek. Általánosításnak vagy nyelvi transzfer jelenségnek is tekinthetjük ezt a használatbeli sajátosságot.

sok *hegyeket* [hegy], nagyon sok *erdők* [erdő]

Az utolsó példában a morfológia és a szintaktikai jegyek keveredése látható, vagyis a raghasználatban megjelenik a többes szám (*másik országokban, másik kultúrák*), de az ehhez szintaktikailag kapcsolódó elemnél nem: *milyenek* helyett *milyen* látható.

igen, a másik országokban [országban]

hogy megtudjuk, hogy milyen a másik kultúrák [kultúra]

A mondatrészek között történő egyeztetési jelenségek sajátos képet mutatnak, a referenciális tér vonatkozásában a tárgyasság (tárgyhatározottság) kezelésének tekintetében.

Párizs, azt [az] nagyon szép.

A létige megjelenési formájában, ahol a használat túláltalánosítása miatt elmarad a létige, vagy megjelenik olyan helyeken, ahol nem szükséges.

Szerintem Bora Borára, mert ott tök szép és meleg [van] és..

(3) Az akcentualizáltság tekintetében két jelenség rajzolódik ki. Az egyik esetében hangzó betoldás látható *uthazás* ez követi a német nyelvre jellemző hangzáshoz közelítő kiejtést. A másik esetben hangzó kiesés hallható [*naon*],

amelyben a *gy* hang a *nagyon* szó közepéről eltűnik, viszont a felvételen egy nagyon puha *j* hanghoz közelítő betoldás érzékelhető.

Uthazás [utazás]. Oké.

*Amikor kipróbáltuk a különleges **khajákat** [kajákat], meg amikor életemben először tanultam kick-boxot.*

*Igen, **naon** [nagyon] szép, meg így érdekes nézni.*

Az intonáció tekintetében látható, a spontán válaszreakcióknál egyértelmű német nyelvi elemhasználat jelenik meg. A magyar *igen* helyett a német megfelelője a *ja* áll. A hezitatív *Ööm* német intonációval hallható. E két beszédjellemző valamennyi gyermek beszédében előfordul, még azoknál is, akiknél egyébként semmilyen egyéb köztes nyelvi jellemző sem érhető tetten.

***Ja** igen, nekem is..*

***Ööm** [német intonációval] nekem, nekem sok van. Neked?*

(4) Az utolsó kategória a direkt nyelvi transzferek jelenségek. Magyar-német kétnyelvűek esetében ez azt jelenti, hogy a magyar nyelven zajló beszélgetésben megjelennek a német nyelvre utaló jelek. A gyermekek spontán módon használnak bizonyos elemeket, amelyek két típusba sorolhatóak. Az első, amikor magyarul hangzik el a szöveg, de egyértelműen a német nyelvi elem áll a háttérben. A *vagy* – *oder* esetében, amely egy tipikus német, megerősítést váró visszakerdezés, mint magyarul az *ugye*.

*Ok. Ti onnan jöttök, **vagy** [oder]?*

A másik típus, amikor egy szó nem jut eszébe a beszélőnek és kiejti németül *Insel*, majd hezitál *eeh*, jelen esetben magyarul, aztán rá is kérdez magyarul, hogy *magyarul*. Végül a társa válaszol, megmondja a megfelelő szót *sziget*. Megismétli, aztán folytatja az emlék felidézését.

- *És szép volt a hotel, meg így maga az mi az Insel, eeh? Magyarul?*

- *Sziget.*

- *Sziget. Ez nagyon szép volt. Igen. Te?*

A második típus jelenségekörébe tartozik, amikor nem válik explicitté a kölcsön nyelvi elem beemelése, amelynek főként az az oka, hogy nincs pontos megfelelője, vagy a tanuló nem érzi megfelelőnek a magyar nyelvi megfelelőt. Az első példában automatikusan kiejti a szót *Ferienhaus* – *nyaraló*, amelyet nem csak nyáron használnak, ezért dönt a német szó mellett. Majd egy pillanatra megtorpan a ragválasztásnál, kiejti az egyébként összetett szó második tagját raggal ellátva, és megy tovább a beszéd.

És egy Ferienhaus, Hausban voltunk, és még barátok is jöttek, úgyhogy jó volt amúgy, igen.

A fentebb leírt jelenségnek itt az ellenkezőjét látjuk. Elkezd a történetet, hogy Bécsben jártak és tél volt, karácsonyi hangulat. Majd elérünk ahhoz a ponthoz, amikor a német nyelvű szónak a magyar megfelelőjét használja *Weihnachtsmarkt* – *piac*, azonban magyarul *karácsonyi vásár* az elnevezése, ami komikussá teszi a mondatot, és a beszélőtárs háttértudás nélkül nem feltétlen értheti meg, mire vonatkozik.

Nyilván Bécs hat évesen. Karácsonykor mentünk esett a hó. Gyönyörűek voltak a világítások, a díszítések. Voltunk a piacon.

4. Elemzés

A *KorSzak gyermeknyelvi korpusz* egynyelvű és kétnyelvű alkörpuszában folytatott kutatás eredményei alapján az alábbi következtetések vonhatók le. A kétnyelvű korpusz hangfelvételein és az átiratban rögzített változatán végzett vizsgálatból nyert eredményeket összehasonlítom az egynyelvű korpusz anyagával. A nyelvi kifejezőkészség vonatkozásában egyezés látható a két korpusz adatközlőinek megnyilvánulásai között, amennyiben a kétnyelvű gyermekeknél a beszélt nyelvi produkció a két nyelvnél egyensúlyban van. A nyelvi megformáltság területén

megjelennek a két alkorpusz között eltérések. Az eltérések elrendeződése a kétnyelvű gyermekek között kirajzolódó csoportok létezésére enged következtetni. Vannak olyan gyermekek, akik az egynyelvű beszélőkkel majdhogynem megegyező módon beszélnek; vannak akik nagy hasonlóságot mutatnak; és vannak, akiknek beszéde jelentősebb eltérést mutat. A nyelvi megformáltság bár kisebb-nagyobb eltérést mutat, a nyelvi kifejezőképességben ez nem jelent adadályt. Az akcentualizáltság és a direkt nyelvi transzfer jelensége nem értelmezhető, mivel egynyelvű adatközlők szerepelnek a korpuszban.

A köztes nyelv mint kontinuum-szemlélet fontos elem a nyelvhasználatban megjelenő tulajdonságok leírásakor (Selinker, 1972), mert ezen keresztül kapcsolatba hozható a nyelvi megformáltság és nyelvi kifejezőképesség a kommunikatív kompetencia viszonylatában. A modern beszédmódbeli vizsgálatok jelentős része ezt az irányt elveti, pont a korábban már említett hibaközpontú megközelítés miatt. Mások viszont visszatérnek a megnyilvánulásokban szereplő nyelvi elemek vizsgálatához (nem a hibaelemzéshez), mert ezen keresztül belátást nyerhetünk a kommunikáció hatékonyságának biztosítása érdekében végrehajtott nyelvi szerveződés bizonyos szegmenseibe (vö. Baynham, 2015, 127. o., Perrino, 2007, Schiffrin, 1981, Schmidt, 2022).

Az eredmények tükrében – főként a nyelvi megformáltsághoz köthetően – látható, hogy rendszerszerű szerveződést mutat a beszédmód, tehát nem random eltérésekről beszélünk, amely pusztán a nyelvtudás eltérő mértéke miatt mutatna változatos képet. Az empiriában megjelenő nyelvi megformáltság körébe eső jelenségek visszatérő jellege és az adatközlők széles körénél történő előfordulása a köztes nyelv jelenlétére utal. A köztes nyelvi keretben az akcentus minősége nem szerepel mint vizsgálandó elem, mert a beszédnek ez a jellegzetessége erőteljes nyelvek közötti hatást mutat, és a nyelvek közötti dominanciaváltás hatására egészen rövid idő alatt is változik, különösképpen gyermekek esetében gyors a változás üteme (Schmidt 2022). Az eredmények tükrében ugyanakkor az látszik, hogy az akcentualizáltság mértéke és az intonációs mintázat terén nincs összefüggés. Ennek értelmében a nyelvi megformáltság kevésbé jól szervezett volta nem feltétlen jár együtt az erősebb akcentusminőséggel és kevésbé kidolgozott intonációval.

Az eredmények arra engednek következtetni, hogy a kétnyelvű gyermekek beszédmódjában megfigyelhető a különböző nyelvek közötti fluid átjárás. Spontán, kortársaikkal folytatott beszélgetés közben nem fordítanak figyelmet arra, hogy kizárólag az egyik nyelvet használják megnyilvánulásaik során. A különböző nyelvi erőforrásaikat természetes módon használják a beszéd témájához leginkább odailó elemeket alkalmazva. A nyelvhasználat performanciájából kiindulva az látható, hogy az elvi kategoriális rendszerek mentén különféle nyelvekhez sorolt elemek egy rendszert alkotnak (Busch, 2012).

5. Befejezés

Az élőnyelvre reflektáló pedagógiai és módszertani megoldások és hangsúlyok beépítése a tanulási-tanítási folyamatba újszerű irányokat mutathatnak a magyarnyelv-tanítás különböző területein. Jelentős munka folyik a tananyag-fejlesztés terén a MagyarOk tankönyvcsalád és módszertani műhely keretében, amely elsősorban a magyar mint idegen nyelv tanításába vezeti be a korpusznyelvészeti szemléletet.

Emellett fontos lépés az idegennyelv-tanítás megközelítésen túl kétnyelvű gyermekek és fiatalok fejlesztési céljainak és útvonalának a megfogalmazása is. Felhasználható ehhez a jelen tanulmányban szereplő elemzés is, viszont nem elsősorban mint fejlesztési irány, vagyis a felmerülő eltérések „javítására és kiküszöbölésére” vonatkozóan. Nem szerencsés az eltérések mint „hibák” kezelése és kijavítása, mivel ezek a jelenségek a gyermekek sajátos nyelvi fejlődéséből fakadnak, amelynek legfőbb jellemzője, hogy viszonylag párhuzamosságban, két nyelven történt. A fejlesztés sokkal inkább a nyelvi kifejezőképességre irányul, amely a kommunikációs hatékonyságot erősíti. E célnak az eléréséhez más területeken lenne érdemes irányvonalakat megfogalmazni, mint a beszéd és szövegszervező elemek, valamint a különböző nyelvi regiszterekhez kapcsolódó formulaszerű nyelvhasználat tanítása. Ez utóbbiak célzott tanítása pedig visszahat a nyelvi megformáltság elemeire is, és a konkrét eltérésekhez kapcsolódó nyelvi fejlesztés helyett egészelesebb, a társas nyelvi interakciókhoz jobban kapcsolódó nyelvhasználat elérése törekedni.

Irodalom

- Bartha Csilla (1999) *Kétnyelvűség alapkérdései*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Baynham, Mike (2015). Narrative and Space/Time. In: De Fina, Ana – Georgakopoulou, Alexandra (szerk.) *The Handbook of Narrative Analysis*. John Wiley and Sons, Inc. 119–139.
- Baumann Tímea, Majoros Judit, Pelcz Katalin, Schmidt Ildikó, Szita Szilvia, Vermeki Boglárka 2020. Bemutatkozik a Korpusznyelvészeti és Szakmódszertani Munkacsoport. *Hungarológiai Évkönyv*. 23-31.
- Busch, Brigitta (2012) The Linguistic Repertoire Revisited. *Applied Linguistics* 1–22.
- Georgakopoulou, Alexandra (2006). Thinking big with small stories in narrative and identity analysis. *Narrative Inquiry*, 16 (1), 129–137.
- Georgakopoulou, Alexandra (2007). *Small stories, Interaction and Identities*. Amsterdam: John Benjamins.
- Hoey, Michael 2005. *Lexical priming: A new theory of words and language*. Routledge.

- Jones, Christian –Waller, Daniel (2015) *Corpus Linguistics for Grammar. A guide for research*. Routledge
- Selinker, Larry 1972. Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics* 10, 209-31.
- Perrino, Sabina (2007). Cross-chronotope alignment in Senegalese oral narrative. *Language and Communication*, 27 (3), 227-244.
- Perrino, Sabina (2015). Chronotopes. Time and Space in Oral Narrative. In: De Fina, Ana – Georgakopoulou, Alexandra (szerk.) *The Handbook of Narrative Analysis*. John Wiley and Sons, Inc. 140-159.
- Schiffrin, Deborah (1981). Tense variation in narrative. *Language*, 57 (1), 45-62.
- Schmidt, Ildikó (2022) Children's Narratives about their Journey to Europe. In: Breeze, R. – Gintsburg, S. – Baynham, M. (szerk.): *Narrating Migrations from Africa and the Middle East. A Spatio-Temporal Approach*. London, Oxford: Bloomsbury Academic.
- Szita Szilvia – Pelcz Katalin 2017. Modellalapú nyelvoktatás – Természetes nyelvhasználat a tanteremben és a tantermen kívül. *THL2: A magyar nyelv és kultúra tanításának szakfolyóírata*, 1-2.sz., 262-269.
- Szita Szilvia 2014. Invent content, not language – Meaningful interaction and natural language use in the classroom. In: Hegedüs Rita, Görbe Tamás. (szerk.) *Kleine Sprachen, was nun ...? Studies on Language and Culture in Central and Eastern Europe*. München / Germany: Kubon und Sagner Verlag. 112-127.
- Vermeki Boglárka (2021) Using a child spontaneous spoken language corpus for informing Hungarian as a foreign language teaching materials. *Journal of Applied Languages and Linguistics*, 5(2), 49-58.

Kétnyelvű gyermekek beszéde mint az élőnyelv egy változata

Schmidt Ildikó, PhD. Károli Gáspár Református Egyetem, egyetemi adjunktus.
schmidt.ildiko@kre.hu. <https://orcid.org/0000-0002-7873-9767>

A nyelvtanítás egy speciális területe a két- (és több-)nyelvű gyermekek nyelvi fejlesztése. A különféle nyelvek egymás melletti, párhuzamos működése sajátos jelenségeket hoz létre, amelyek vizsgálata közelebb vihet minket a nyelvelsajátítás és a nyelvtanulás között húzódó összefüggések feltárásához. A nyelvelsajátítás és a nyelvtanulás összefonódásának viszonylatában az élőnyelvhez kapcsolódó beszédmódok feltérképezése komoly szerephez juthat, különösen ha egynyelvű beszélők mellett többnyelvűek nyelvi produkcióját is bevonjuk a vizsgálatba. Vagyis az élőnyelv jellemzői egyfelől az egynyelvű beszélők nyelvhasználatának leírásával ragadhatók meg; másfelől viszont az így kapott képet a kétnyelvű beszélők nyelvhasználati sajátosságaival való összevetés árnyaltabbá teheti. A vizsgálatban magyar-német kétnyelvű gyermekek magyar beszédét vizsgálom és vetem össze magyar egynyelvű gyermekekével. A kutatás empirikus alapját két korpusz adja: az egyik egynyelvű, a másik pedig kétnyelvű gyermekektől származó beszélt nyelvi adatokat tartalmaz. A két csoport nyelvhasználati jellemzőinek összehasonlításából nyert eredményekből kiindulva elemzek néhány olyan jelenséget, amelyek megfontolásra

érdemesek a magyarnyelv-tanításban, továbbá a nyelvtanítás során hasznosíthatók a szakmódszertani megközelítések alakításában és a tananyag-fejlesztésben.

Kulcsszavak: kétnyelvűség, korpusz, magyarnyelv-tanítás, nyelvelsajátítás, köztes nyelv

The speech of bilingual children as a variety of natural language use

Schmidt Ildikó, PhD. Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary, senior lecturer. schmidt.ildiko@kre.hu. <https://orcid.org/0000-0002-7873-9767>

The language development of bilingual (and multilingual) children is a special field of language teaching. The juxtaposition of different languages creates special phenomena, which can bring us closer to exploring the connections between language acquisition and language learning. Mapping the ways of speaking related to the natural language use can play an important role in the relationship between the acquisition of language acquisition and language learning, especially if the linguistic production of multilinguals is included in the study. That is, the characteristics of natural language use can be grasped, on the one hand, by describing the language use of monolingual speakers; on the other hand, a comparison with the language use characteristics of bilingual speakers may make the picture more nuanced. In the study, I examine the Hungarian speech production of Hungarian-German bilingual children and compare it with Hungarian monolingual children. The empirical basis of the research is provided by two corpora: one contains spoken language data from monolingual children and the other one is from bilingual children. Based on the results obtained from the comparison of the language use characteristics of the two groups, I analyse some phenomena that are worth considering in Hungarian language teaching, and can be used in the development of professional methodological approaches and curriculum development during language teaching.

Keywords: bilingualism, corpus, teaching of Hungarian language, language acquisition, interlanguage